

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּת יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשְּׁבוּעַ שֶׁל תַּשְׁעִיט

צרות של מרגלים / אהבה התלויה בדבר
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

תוצאות חטא המרגלים - המאיסה ב"ארץ חמדה" (ע"פ תהילים ק"ו כד), מלוות את עם ישראל לדורי דורות. על הפסוק: "וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנֻהּ אֶת קוֹלָם וַיִּכְבְּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא" (במדבר י"ד א) דרשו חז"ל במסכת תענית: "אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותה לילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני קובע לכם בכיה לדורות" (דף כט ע"א).

המדרש מפרט יותר: "ותשא כל העדה ויתנו את קולם. זהו שאמר הכתוב: "נתנה עלי בקולה" וגו' (ירמיה י"ב ח), אותו קול שבכיתם גרם לכם ללקות כשונאין, ועל אותו הדור אמר ישעיה "ביום נחלה וכאב אנוש (י"ז יא), וכאב אנוש, זו הפורענות, שנטלתם ירושה לדורות, שבכו העדה בליל תשעה באב, אמר הקדוש ברוך הוא אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם לילה הזה בכיה לדורות, ומן אותה שעה נגזרה גזירה על בית המקדש ליחרב, ושיגלו בני ישראל לבין האומות".

גם צרותיו של דוד המלך, שליוו אותו שנים רבות, החלו כאשר הוא שלח משלחת שהואשמה בריגול. וז"ל הכתוב: "וַיִּהְיֶה אַחֲרַי כֵּן וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עֲמֹן וַיִּמְלֹךְ חֲנוּן בֶּן־נֹחַם עִמְשֵׁי חֶסֶד עִם חֲנוּן בֶּן־נָחַשׁ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חֶסֶד וַיִּשְׁלַח דָּוִד לְנַחֲמוֹ בֶּן־עֲבָדִיו אֶל אָבִיו וַיְבֹאוּ עִבְדֵי דָוִד אֶרֶץ בְּנֵי עֲמֹן: וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי עֲמֹן אֶל חֲנוּן אֲדִינִיָּהם הַמְּכַבֵּד דָּוִד אֶת אָבִיךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי שָׁלַח לְךָ מְנַחֲמִים הַלֹּא בְּעֵבֹר חֶקְדֹר אֶת הָעִיר וְלָרְגֵלָהּ וְלְהַפְּכָהּ שְׁלַח דָּוִד אֶת עֲבָדָיו אֵלָיֶךָ" (שמואל ב' י"א-ג).

מדוע מעשה חסד גרר אחריו תוצאות כל כך כואבות והרות גורל? והרי חכמים לימדונו מצווה גוררת מצווה: כדי להבין את פשר מעשי דוד, צריך קודם להבין מהו החסד שעשה נחש, אביו של חנון, עם דוד?

חז"ל לימדונו והביא הדברים רש"י: "ומהו החסד כשהיה דוד בורח מפני שאול, באו אליו אביו ואמו ואחיו (ולקחם דוד אל מלך מואב, כדי להגן עליהם) "ויונחם את פני מלך מואב ויאמר לו ישב נא אבי ואמי עמך" (שמואל א' כ"ב ד) והרגם (מלך מואב) חוץ (מאח) אחד מהם, שברח ונמלט לארץ בני עמון אצל נחש".

המדרש מבאר כי מלך מואב דרש מנחש העמוני להסגירו ונחש סירב. לכן ראה דוד את עצמו כבעל חוב של נחש העמוני ובהתאם שלח משלחת מנחמים אל חנון מלך עמון, לנחמו על מות אביו, נחש.

שוב חוזרת השאלה, מדוע מעשה חסד זה גרר תוצאות מכאיבות כל כך?

כדי להבין זאת, נשאל את עצמנו, איזו אישיות מסתתרת מאחורי נחש אביו של חנון?

נחזור אל ימי שאול. שאול הוכר כמלך, על ידי כל עם ישראל, לאחר שהושיע את בני יבש גלעד משכנם הרשע, נחש העמוני.

וז"ל הכתוב: "וַיַּעַל נָחַשׁ הָעֲמוֹנִי וַיַּחַן עַל יָבֵשׁ גִּלְעָד וַיֹּאמְרוּ כָּל אַנְשֵׁי יָבֵשׁ אֶל נָחַשׁ כִּרְתֵנוּ לָנוּ כִּרְתֵנוּ וְנַעֲבָדְךָ: וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם נָחַשׁ הָעֲמוֹנִי בְּזֹאת אֶכְרֹת לָכֶם בְּקֹדֶר לָכֶם כָּל עֵין יָמִין וְשִׁמְתִיָּה חֲרָפָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל" (שמואל א' י"א א-ב). אישיותו האכזרית והבלתי מוסרית של נחש מתגלה לעינינו בהחירות. נחש העמוני מציב בפני תושבי יבש גלעד הישראלים שתי ברירות. או למות במלחמה או להפוך לעבדיו שיסומנו על ידי עקירת עין ימין. אם כך קשה, מדוע לא הסגיר נחש את אחיו של דוד לידי מלך מואב (שהיה אכזר לא פחות). התשובה היא שנחש פעל על פי העיקרון, המנחה פעמים רבות יחסים בין לאומיים – "אויב אויבי הוא ידידי". שאול היה אויבו של נחש וגם אויבו של דוד, לכן כדאי לנחש לעזור לדוד. לא מדובר במעשה חסד אלא בשיקול מדיני. ברגע שהאינטרס יעלם תעלם עמו גם הידידות. במחשבה מעמיקה, המסקנה היא כי נחש הוא נחש וחנון איננו חנון.

כל מדינה חייבת לקשור קשרים דיפלומטיים עם מדינות אחרות ולכרות בריתות על סמך אינטרסים משותפים. הלקח לדורות מפרשיה זו מלמדנו, כי גם כשכורתים ברית, יש לקחת בחשבון שיקולים מוסריים. תמיד יש לזכור שב"אהבה התלויה בדבר – בטל דבר בטלה אהבה" (אבות ה' טז).

לעיני

ר' אליהו כרמל ז"ל
נלביע
ח' באייר תשע"ו

לעיני

הרב ישראל רוזן זצ"ל
נלביע
י"ג בחשוון תשע"ח

לעיני

ר' מאיר ז"ל
בן יחזקאל שרגא
ברכפלד

לעיני

מרת שרה ונגרובסקי ע"ה
בת ר' משה זאב
נלביע י' בתמוז תשע"ד

לעיני

הרב אשר וסרטיל ז"ל
נלביע
ט' בכסלו תשע"ט

לעיני

הרב שלמה מרזל זצ"ל
חבר הנהלת 'ארץ חמדה'
נלביע י' באייר תשע"א

לעיני

הרב ראובן אברמן זצ"ל
חבר הנהלת 'ארץ חמדה'
נלביע ט' בתשרי תשע"ו

לעיני

דוד צבי טרשנסקי ז"ל
בנם של יצחק ונעמי הי"ו
נלביע כ"ח באייר

לעיני

גב' אסתר שמש ע"ה
נלביע
כ' באב תשע"ז

לעיני

מר שמואל שמש ז"ל
חבר הנהלת 'ארץ חמדה'
נלביע י"ז בסיוון תשע"ד

לעיני אברהם קליין ז"ל, נלביע ב"ג בעומר תשע"ט

לעיני גב' לוריין הופמן ז"ל

לעיני הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

ר' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

תביעת שכר עבור הדרכות

'ארץ חמדה גזית' חיפה / אייר תשע"ט / תיק מס' 78070

דיינים: הרב בניהו ברונר, הרב יחיאל טננבאום, הרב יחיאל שחר

המקרה בקצרה:

עמותה (התובעת) הפעילה מדרשה שסיפקה סיורים והדרכות, חברה (הנתבעת) שכרה את שירותיה של המדרשה, אך לא שילמה על חלק מההדרכות התובעת (העמותה) דורשת 12,450 ₪ עבור ההדרכות, ובנוסף היא תובעת הוצאות משפט, והוצאות נוספות.

הנתבעת טוענת שעל שתי הדרכות שהתבצעו באותו היום היא צריכה לשלם מחיר מופחת, כמו כן היא פרסמה את העמותה והמדרשה שלה בסכומי כסף גדולים ולא דרשה על כך תשלום, ולכן, יש לפטור אותה מתשלום לעמותה. בנוסף המחיר שהעמותה גובה מופקע.

התובעת השיבה שהנתבעת שילמה לה בעבר לפי מספר הסיורים, גם אם התקיים יותר מסיור אחד ביום. הנתבעת הגיבה וכתבה שעד להתעוררות המחלוקת לא שמה לב עבור מה היא חויבה.

פסק הדין: הנתבעת תשלם לתובעת את סכום התביעה בסך 12,450 ₪ ועוד הוצאות משפט בסך 1,450 ₪ ש"ח.

נימוקים בקצרה:

א. מחלוקת לגבי אופן התשלום בין מזמין לשכיר

הצדדים חלוקים בשאלה כמה יש לשלם עבור שני סיורים שבוצעו באותו היום. מחלוקת זו זהה למקרה זו יש מחלוקת בין עובד ומעביד בנוגע לשיעור השכר שהובטח. על מקרה דומה נאמר בשו"ע (חוי"מ פ"ט, ד) שהמוציא מחבירו עליו הראייה, ולכן על התובעת להביא ראיה.

אלא שניתן לגבות ממון גם על פי אומדן דעת ברור כפי שכתב פתחי תשובה (חוי"מ טו, ט). כך נקבע גם במסמכי המדיניות ההלכתית של רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית' במקרה שלנו שבו יש חיוב ממוני וודאי (שהרי אין מחלוקת שהעבודה בוצעה), והאומדן נועד לברר רק את שיעור החיוב, וודאי שניתן לסמוך על אומדן.

ב. אומדן לפי הנוהג שבין הצדדים

מוסכם שהנתבעת שילמה בעבר לתובעת לפי מספר הסיורים, גם אשר התקיים יותר מסיור אחד ביום. התנהלות זו מלמדת על הסכם מכללא שבין הצדדים שתנאיו כפי שטענה התובעת. כמו כן, הסכמה זו מחייב כל זמן שלא נחתם הסכם מפורש אחר, כפי שפסק הרמ"א (חוי"מ שלג, ח) ששליח ציבור שהמשיך בתפקידו לאחר שפג תוקפו של ההסכם שנחתם איתו – ממשיך באותם תנאים של ההסכם שהסתיים. לפיכך, דינו של הסכם מכללא שנוצר על ידי התנהגות הצדדים זהה, ודינו להמשיך בהיעדר הסכם אחר.

טענת הנתבעת שלא בדקה את דרישות התשלום, ושילמה מחיר מופרז, אינה מתקבלת משום שנהיא חשבת ל"דברים שבלב" שאינם דברים ביחס לתשלומים שהעבירה.

ג. הוצאות פרסום

גם אם הוציאה הנתבעת כסף עבור פרסום, התובעת אינה חייבת לשלם לה, משום שהיא מעולם לא התחייבה לשלם על פרסום כזה, וכמו כן יתכן שפרסום התובעת על ידי הנתבעת נועד לעזור לנתבעת ולא לתובעת, במקרה זה אין לפי ההלכה חיוב לשלם לנתבעת.

למעבר לפסק הדין המלא

<p>לעיין מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לעיין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לעיין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
--	--	--	--

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

בתלמוד הירושלמי (ברכות פ"ב ה"ג) מובא כיצד ינהג אדם בחליצת התפילין כשהוא צריך להיכנס לבית הכסא, ומובא שם בשם חכמי בבל: "כל שאינו כאלישע בעל כנפים לא ילבש תפילין". ולא התבאר בירושלמי למה כוונת הדברים, ונראה שהיה פשוט לירושלמי שהדברים היו אמורים להיות מובנים מעצמם. ובכל אופן, משמעות הדברים מתבארת בתלמוד הבבלי במסכת שבת (מט, א), וז"ל הסוגיה מתורגמת בתוספת ביאור:

"אמר רבי ינאי: תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. מה הכוונה ל'גוף נקי'? אביי אמר: שלא יפיח בהן (רוח מלמטה. שידוע שהוא מסוגל להמנע מכך עד שיסיר את תפיליו). רבא אמר: שלא יישן בהן (שיודע שמסוגל להימנע מלהירדם בעודן עליו, שמא יפיח או יראה קרי. רש"י). ומדוע קראו לו בעל כנפים? שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל, שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו. והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק. ראהו קסדור אחד – רץ מפניו, ורץ אחריו. וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו, אמר לו: מה זה בידך? אמר לו: כנפי יונה. פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה. לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים. ומה מיוחד בכנפי יונה משאר עופות? – משום שנמשלה כנסת ישראל ליונה, שנאמר 'כַּנְפֵי יוֹנָה נִחְפְּהָ בַּכֶּסֶף וגו' (תהלים סח, יד), מה יונה כנפיה מגינות עליה (שנלחמת באמצעותן) – אף ישראל מצות מגינות עליהן".

הסוגיה מעוררת כמה קשיים.

- היכולת של סתם אדם להימנע מלהפיח או להימנע מלהירדם אינה דבר כה קשה. ומדוע יכולת זו מיוחסת דווקא לאלישע בעל כנפיים?
- מסופר שאלישע בעל כנפיים הסתכן והיה מוכן למסור את נפשו על קיום מצוות תפילין, אך אין במעשה זכר לכך שהיה ידוע גם בהקפדתו על שמירת גוף נקי. ואם כן, מנין ידוע היה אצל החכמים שהוא מקפיד על שמירת גוף נקי.
- צריך להבין גם מדוע הסתכן אלישע בעל כנפיים. והרי יכול היה להניח את התפילין בצינעא בתוך ביתו, ולא להסתכן ביציאה לשוק כשהתפילין עליו?

פירוש נוסף לשם "אלישע בעל כנפיים"

'ערוך השלם' (בערך כנף א) פירש שאלישע בעל כנפיים נקרא כך, כיוון שהקפיד על תקנת נטילת ידיים לפני מגע בטהרות ולפני אכילת לחם. בתוספתא (דמאי ב, יא) המובאת גם בתלמוד (בבלי בכורות ל, ב) נקראת תקנה זו 'כנפיים': "מקבלין לכנפים ואח"כ מקבלין לטהרות, ואם אמר, איני מקבל אלא לכנפים – מקבלין אותו". וביאר רש"י: "לכנפים – שיטול ידיו קודם אכילה וקודם שיגע באוכלין כתרומה, ידיים שניות הן".

כלומר חכמים תיקנו שסתם ידיים של אדם, שלא הקפיד לשמור עליהן ושמה נגעו בטומאות קלות שמדברי חכמים שמטמאות את הידיים, או שמה נגעו במקומות מטונפים, ידיים אלו יחשבו כטמאות בדרגת 'שני לטומאה'. ויש לטהרן קודם שיאכל פת ואפילו היא פת חולין (שאינה נטמאת מ'שני לטומאה'), או קודם שיגע במאכלים שהם תרומה (שהם נטמאים ממגע 'שני לטומאה'). וטהרת הידיים נעשית בדרך כלל באמצעות 'נטילת ידיים', והיא כאשר אדם מערה מים על ידיו מתוך כלי. ואדם שקיבל על עצמו להחמיר בכך נקרא שקיבל 'לכנפיים'.

ה'יתוספתא כפשוטה' (דמאי עמוד 215) קיבל פירוש זה וכתב גם הוא ש'בעל כנפיים' הוא בעל ידיים טהורות. וכתב שהמעשה המובא בתלמוד הבבלי ולפיו 'אלישע בעל כנפיים' נקרא כך בגלל הנס שנעשה לו עם התפילין אינו אלא טעם אגדתי. אמנם נראה שאפשר לפרש שהמעשה האגדתי מרמז גם הוא למה שפרשו בערוך השלם ובתוספתא כפשוטה, שמי שמקפיד על טהרת הידיים נקרא בעל כנפיים.

נזיר בעל כנפיים

בתורה נאמר שאדם שקיבל על עצמו להיות נזיר צריך לגדל את שער ראשו ולהימנע מלשתות יין ומלאכול ענבים או תוצרתם, וכן להיזהר מלהיטמא למת. וכשנמלאו ימי הנזירות הוא מביא קרבן, והכהן נותן על כפי הנזיר כמה דברים מהקרבן שהוא מביא, ומניף אותם. ואמרו בברייתא שבירושלמי שאם נקטעו כפיו של הנזיר אין הדבר מעכב את הבאת הקרבן, וז"ל הירושלמי (נזיר פ"ו ה"ט): "והתני – תורת הנזיר בין שיש לו כנפים בין שאין לו כנפים".

וצריך להבין מדוע הברייתא הזו קוראת לכפות ידיו של הנזיר 'כנפיים'?

ונראה שהסיבה לכך היא משום שהנזיר נקרא **קדוש** כאמור בתורה (במדבר ו, ה): "**קדש** יהיה גדל פרע שער ראשו". והקדושה קשורה לפרישה מן הארציות, וחיבור עם העולם הרוחני, העולם של המלאכים שהם מתוארים כ'בעלי כנפיים'. כאמור בספר קהלת (י, כ): "גם בְּמִדְעָד מְלָךְ אֵל תִּקְלָל וּבַחֲדָרֵי מִשְׁכָּבָךְ אֵל תִּקְלָל עֲשִׂיר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יִגִּיד דְּבָרֶיךָ". ופירש שם רש"י: "**ובַעַל כְּנָפַיִם** – מלאך המלווה אותך כעניין שנאמר (תהלים צא, יא) 'כִּי מְלָאכִיו יִצְנֶה לְךָ'".

כלומר, כאשר הנזיר פורש מטומאת מת ומשתיית יין ומההקפדה על שיער מגולח שהם עניינים ארציים הוא הופך לאיש קדוש, ודומה למלאכים הרוחניים המלווים אדם מישראל. המלאך נקרא 'בעל כנפיים', וגם הנזיר הופך לדומה לו, ולכן מכנים את כפות ידיו של הנזיר 'כנפיים'.

קבלה ל'כנפיים' משמעותה פרישה מן הארציות

בתלמוד (סוכה מב, א) מובא שילד קטן שכבר יודע 'לשמור גופו' אוכלים על גופו טהרות, ואם הוא כבר יודע 'לשמור את ידיו' אוכלים על ידיו טהרות. וביאר הריטב"א שקטן היודע להימנע ממגע בידיו או בגופו בטומאה ידועה וכן יודע להימנע מכניסה לבית טמא, אם קיבל על עצמו חומרה זו נאמן על כך, וזהו 'קטן היודע לשמור את גופו'. ולכן, אם ראינו שקטן זה נגע בגופו בטהרות אוכלים אותו ואפילו בלא לשאול אותו, משום שאנו מניחים שגופו טהור. אבל אם נגע בהן בידיו, אין אוכלים את הטהרות משום שחכמים גזרו שסתם ידיים של אדם שהסיח דעתו משמירת ידיו, ידיו תהיינה בדרגת 'שני לטומאה' והן מטמאות את הטהרות. ותיקנו שלפני נגיעה בטהרות עליו ליטול את 'סתם ידיו', ואם ראינו שנגע בטהרות ללא שנטל ידיו הן אסורות באכילה.

דרגת שמירה גבוהה יותר מקטן היודע לשמור את גופו היא קטן היודע לשמור ידיו, שהוא יודע לשמור את ידיו גם מהסח הדעת, ואם ראינו שנגע בטהרות בלא ליטול את ידיו, אנו מניחים שהוא לא הסיח דעתו משמירת ידיו, ואוכלים את הטהרות שנגע בהם. ונראה שקבלת שמירה שכזו על הידיים, נקראת גם בשם 'קבלה לכנפיים', משום שהיא הופכת את המחמיר בה לאדם קדוש בדומה לנזיר שהוא אדם קדוש. מי שכל רגע חושב במה נוגעות ידיו, ונמנע מלתת להן חופשיות לגעת בדברים, הוא מנותק במידה מרובה מן הארציות, והוא דומה במקצת למלאך. כשם שהמלאכים הם טהורים (ראו נדה דף ל"ב) כך גם כפות ידיו הן טהורות. כמו כן, הקפדה זו מונעת מהאדם גם מלגעת בהיסח הדעת בדברים מטונפים, ולכן כפות ידיו טהורות ונקיות כמו כפות ידי המלאכים. ואין לחשוש גם שמא אותו קטן שיחק באשפה וטייף את הטהרות וראוי לרוחצם לפני שיאכלו מהן.

איש קדוש

'ערוך השלם' ויתוספתא כפשוטה' ביארו ש'אלישע בעל כנפיים' נקרא כך, משום שקיבל על עצמו הקפדה על שמירת ידיו לטהרות, שהיא נקראת קבלה 'לכנפיים'. אמנם יש להקשות על פירושו, שהרי כפי שראינו אפילו ילד קטן מסוגל לקבל על עצמו קבלה שכזו, ואם כך מדוע נתייחד כינוי זה דווקא ל'אלישע בעל כנפיים'?

ונראה שאין בקושיה זו בכדי לדחות את פירושו, אלא שיש להוסיף עליו, שנראה ש'אלישע בעל כנפיים' הוא דמות סמלית. המלאכים נקראים גם 'קדושים' (זכריה יד, ה), וכאמור, אדם המקפיד על שמירת ידיו ודומה למלאך ראוי להיקרא גם 'קדוש'. בתנ"ך מצאנו **שאלישע** הנביא נקרא "איש אֱלֹהִים קָדוֹשׁ" (מלכים ב ד, ט). ונראה שמוטעם זה 'אלישע בעל כנפיים' הוא דמות סמלית שמתייחסת ל'איש קדוש', והוא כל מי שקיבל עליו שמירת ידיו לטהרות. שכשם שאלישע הנביא נקרא **קדוש** גם הוא ראוי להיקרא קדוש.

ומעתה, כאשר אמר הירושלמי: "כל שאינו כ'אלישע בעל כנפיים' לא ילבש תפילין", הירושלמי התייחס לכינוי 'אלישע בעל כנפיים', שכך היה מכונה בזמננו כל מי שקיבל עליו לשמור את אבריו ובכללם ידיו העסקניות ולדעת בכל רגע ורגע מה מתרחש עימן. ואדם וכן ילד קטן שהם בעלי מסוגלות כזו, מסוגלים גם להשגיח על נקביהם, ולדאוג לכך שלא יפחו מלמטה בעת שהם לבושים בתפילין. ולכך היתה גם כוונת הבבלי: "תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפיים". כלומר, המניח תפילין צריך להיות בעל יכולת לשלוט על כל המתרחש בגופו, בדומה לדמות הסמלית של 'אלישע בעל כנפיים' שאינו מסיח דעתו משמירת ידיו נקיות וטהורות.

ומעתה מובן מדוע לא מספר התלמוד הירושלמי או התלמוד הבבלי על האופן המופלא שבו שמר 'אלישע בעל כנפיים' על נקיון גופו. וזאת משום שלא מדובר באדם מיוחד ששמר על נקיון גופו, אלא בכינוי סמלי למי שלא מסיח דעתו ממה שמתרחש בגופו ואפילו בידיה העסקניות.

קשר תפילין

המניח תפילין מראה שהוא קשור באותה העת עם בורא עולם, ולכן תפילין אסורים בהיסח הדעת. מציאות דומה קיימת גם אצל 'אלישע בעל כנפיים' שבכל רגע ורגע הוא אינו מסיח את דעתו משמירת כפיו. והרי הוא אינו עושה זאת מחמת איסוניסיות, אלא שהוא רוצה לקיים את ציווי הבורא שלא לטמא את התרומה, והוא מקפיד על כך לפי כל הדקדוקים שהנהיגו חכמי ישראל. ונמצא שבכל רגע שהוא מקפיד על שמירת ידיו, הוא קשור אז במחשבתו עם בורא עולם שנתן את התורה לחכמי ישראל שהחשיבו והורו על הנהגה זו. ונמצא שכשם שהמניח תפילין קשור במחשבתו עם בורא עולם, כך מי שהוא 'בעל כנפיים' קשור במחשבתו עם בורא עולם. אלא שמי שמניח תפילין רואים זאת עליו מבחוץ, ואילו אצל 'אלישע בעל כנפיים' הקשר שלו עם בורא עולם אינו נראה מבחוץ.

קשר עם בורא עולם

קשר של אנשים קדושים עם בורא עולם פעמים שגם אנשים אחרים מכירים בו, כמבוא ב'אמרי אשר' (קצרים עמוד 22):

"ידוע מה שמספרים על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל כי אנשים הבחינו כי בשעה שהולך ברחוב מרגישים בתנועות אצבעותיו. ה' פעם אחד מידידיו עוקב אחרי זה ושם לבו לדקדק אחרי תנועות אלה. לבסוף נוכח לדעת כי הוא עושה בתנועות אצבעותיו כאילו רושם שם הוי"ה באויר, בבחינת "שיוותי ד' לגנדי תמיד". כאשר סיפרתי זאת להרא"ש שליט"א (הרב אשר פריינד זצ"ל), אמר לי אני לא מאמין בזה, הכרתי את רבי חיים זוננפלד ושם הוי"ה היה בראשו ובלבו ולא הי' זקוק לתנועות אצבעותיו כדי לחשוב על כך"

ממעשה זה למדים אנו שפעמים ניכר על אנשים כיצד הם קשורים בכל רגע עם בורא עולם, יש כאלו שהדבר ניכר עליהם על ידי תנועות שהם עושים באצבעות שבכפות ידיהם, ויש כאלו שצדיקים גדולים מכירים עליהם ששם הוי"ה נמצא באותו הרגע במחשבתם.

מי שמקפיד בכל רגע על טהרת ידיו, גם אם אינו במדרגה כזו שהוא חושב בכל רגע על שם הוי"ה, הרי שבהקפדתו על טהרת ידיו הוא קשור באותו הרגע עם רצון הקדוש ברוך הוא. בשורש הדבר הוא דומה למי שמניח תפילין ואינו מסיח דעתו מהם, שגם הוא קשור אז עם רצון הקדוש ברוך הוא שציווה להניחם. צדיקים גדולים יכולים להבחין במי שמקפיד על טהרת ידיו, שהוא קשור באותה העת עם בורא עולם והוא דומה למי שמניח תפילין, שניהם אינם מסיחים את דעתם מרצון הבורא.

ונראה שלענין זה מרמז המעשה בתפילין של אלישע בעל כנפיים. המלכות הרשעה גזרה שישראל לא יניחו תפילין, ועיקר כוונת המלכות הרשעה היתה שישראל יתנתקו מהקשר שלהם עם הקב"ה. אך 'אלישע בעל כנפיים' שהוא כינוי סמלי לכל מי שמקפיד על טהרת הידיים, נותר קשור עם בורא עולם גם בעת שהוא מהלך בשוק, שהרי הוא מקפיד בכל רגע היכן נמצאות ידיו ואינו מסיח דעתו מהן. בכל רגע הוא אינו מסיח דעתו מרצון הקב"ה שרוצה בכך, גם בעת שהוא מתהלך בשוק. ה'תפילה' וכן ה'תפילין' הן מלשון חיבור ודבקות (ראו רש"י בראשית ל, ח). 'אלישע בעל כנפיים' שמקפיד על טהרת הידיים, מחובר ודבק עם הקב"ה כמו מי שמניח תפילין. אלא שהמניח תפילין הדבקות שלו ניכרת מבחוץ באמצעות בתי התפילין שעל ראשו. ואילו אצל 'אלישע בעל כנפיים' ה'תפילין' (ה'דבקות') בתוך ראשו במחשבתו. ואפשר שלענין זה מרמז המעשה הסמלי באלישע בעל כנפיים שהוריד את התפילין מראשו לתוך ידיו, ונעשה לו נס ונהפכו ל'כנפי יונה'.

¹ לקבלה ל'כנפיים' יש חשיבות, ואפילו אם לא קיבל על עצמו קבלה חמורה יותר לטהרות. וקבלה לטהרות כללה הנהגות נוספות ובכללן גם איסור להתארח אצל עמי הארץ שנחשבו כאנשים שאינם מקפידים על הטומאות.

Malmö, Sweden

מלמו, שוודיה

כסלו, תשנ"א

שותפות בע"מ, המותר להשתתף בה כשהעסק פתוח גם בשבת (מאפייה)

שאלה

יהודי מקהילתינו, הציעו לו עוד יהודים לפתוח מאפייה ביחד. הם לא שומרי שבת. זה יהיה עסק בע"מ. זאת אומרת שיהיו לו מניות בעסק, והוא יקבל משכורת קבועה. באיזה תנאים מותר לו, אם בכלל, להיכנס לעסק? כמובן, העסק יהיה פתוח בשבת.

תשובה

באופן המתואר בשאלה, אין כל היתר להכנס לשותפות כזאת, למרות שהיא בע"מ והאחריות להפסדים חלה על הממון המשותף בלבד. זאת מכמה סיבות:

- א. אם יעבדו יהודים בשבת במאפייה – הרי השותף מסייע לעוברי עבירה וזה אסור¹.
- ב. הנאה מרווחי חילול השבת, שנעשה ע"י יהודים (הנאה ממעשה שבת²).
- ג. הואיל והמאפייה בבעלות יהודית – חשד ומראית עין (כתשובה לשאלה 6).

אולם, אם בעלי המניות היהודים, יפקידו בידי נוכרים את הניהול המעשי של המאפייה במשך כל השבוע³, ולא יהיו נוכחים עם בקביעות, ולא תהיה להם זכות מיוחדת להתערב, בעניינים הנעשים בעבודה השוטפת של העסק, על כל מרכיביו (כך יכתב בחוזה העבודה), אז יש להתיר את השותפות הזאת, בתנאי, שלנוכרים לא ייאמר שהם חייבים לעבוד גם בשבת. ומותר, אפילו באופן שהגויים מקבלים משכורת קבועה, שאיננה תלויה בגובה הרווחים⁴.

¹ שבת, דף ג', ע"א, בתוס' ד"ה ב"א. וברא"ש ובר"ן שם. ע"ז, דף ו', ע"ב.

² שו"ע או"ח סי' שיח, סעי' א'.

³ במניי מאפה מסוימים (עיין שו"ע יו"ד סימן קי"ג, ס"ג) יש להיזהר מבעיית בישולי עכו"ם. וניתן לפתור זאת כמו בכל מאפייה של נוכרים, ע"פ המבואר בשו"ע יו"ד סי' קי"ג.

⁴ דבר זה מסתמך על הלכה המופיעה בשו"ע או"ח, סי' רמ"ה, סעי' ד'. שמותר לתת לגוי מעות שיתעסק בהן אף בשבת, וחולק עמו ברווח. ומתברר שכל המלאכה מוטלת רק על הגוי. וראה באג"מ או"ח, ד', סימן נ"ד, שבאופן הני"ל הנוכרי נחשב כבעלים על המלאכה... וממילא אין לראות את היהודי כבעלים על זה. ובכך, אין ניכר הדבר שהעסק של ישראל, ואין חשד ומראית עין. אך כל זה בהקפדה על כל התנאים האמורים, בנוגע למנהל המשרד והעובדים הגויים.

Malmö, Sweden

מלמו, שוודיה

כסלו, תשנ"א

עסק בע"מ הפתוח בשבת ושותפות עם גוי במסעדה למטרת פתיחתה בשבת

(מתוך ח"א)

שאלה

לאור תשובתכם שהפעלת מאפייה בשבת מותרת רק כשכל העובדים במאפייה יהיו גויים, ושלא יהיה ליהודי בעל מניות, שום רשות ושליטה בעסק. אני לא מבין איך אפשר דבר כזה, שבעל המניות אין לו שום סמכות על מי שהוא באמת הפועל שלו. אולי תוכלו לברר את זה יותר. באותו עניין, שאלתי על מסעדת פלאפל שיש לו. המסעדה סגורה עכשיו בשבת. אם יעשה שותפות עם גוי ע"מ שהגוי יפתח בשבת אבל הרווח של שבת ילך לגוי — האם השותפות צריכה להיות 50/50, או די בכך שזה יהיה רק בצורה שרק הגוי יעבוד בשבת ויקבל את הרווח בשביל היום האחד הזה ושאר הרווח לכל ימי השבוע יהיה ליהודי. ואם הגוי כן עובד בשבת, האם יש בעיה של בישול גוי וכשרות כלי הבישול? ומה בקשר לכשרות הלחם מהמאפייה אם הגוי הוא אופה?

תשובה

המשך בירור בענין שותפות בע"מ במאפייה הפועלת בשבת:

נפסקה הלכה בשו"ע (או"ח, סי' רמ"ה, סעיף ד') שמותר לתת לגוי מעות שיתעסק בהן אף בשבת, וחולק עמו ברווח. משמעות הדבר שאע"פ שנעשה מסחר בכספו של יהודי בעצם יום השבת, הואיל וזה נעשה ע"י גוי והוא המחליט כיצד להשקיע ולסחור, וגם לא נאמר לו ע"י היהודי לעשות זאת דווקא בשבת — א"כ הרי הגוי נחשב כבעלים לאותה המלאכה, ואדעתא דנפשיה קעביד, ומעצמו הוא סוחר במעות בשבת, ואין שום איסור מבחינת היהודי.

ניתן להתייחס לעסק מסחרי כמעות (כמופיע במקורות) ולדמות מילתא למילתא, דהיינו: אם יהודים השתתפו ביניהם בהשקעה של עסק בע"מ, והמאפייה הוא מקור ההכנסה של אותה שותפות, הם יכולים למסור את ניהול המאפייה לידיים נוכריות בכל השנה. אמנם נכון שהנוכרים הם פועלים של היהודים, אבל הם לא "עבדים" שדעתם בטילה, אלא להם בעצמם הסמכות לקבוע את כל מרכיבי העבודה במאפייה, ועליהם מוטלת האחריות לכך שהעסק יכניס כמה שיותר רווחים. הגם שהרווחים הולכים

לבעלי המניות, והגויים מקבלים משכורת קבועה שאיננה קשורה בהכנסות העסק. דבר זה מתבטא גם באי נוכחות קבועה של היהודים במאפייה, אלא רק לעיתים בבחינת מבקרים. לעומת זאת, עסקי חוץ, דהיינו התקשרות והשקעות של הנכסים בדברים אחרים - אלה יכולים להתנהל ע"י הבעלים היהודים, אבל לא הניהול הפנימי של המאפייה.

עם זאת יש להדגיש באופן הברור ביותר, שאם דרך זו איננה בת ביצוע בעסק המדובר, ומדובר על ניהול יהודי של המאפייה, אין שום אפשרות להיתר, ואסור לפתוח את המאפייה בשבת, או להשתתף בניהולה אם היא פתוחה בשבת. בענין שותפות עם גוי במסעדה לפותחה בשבת:

ראשית, אנו חוזרים ומדגישים שההיתר הינו דווקא בשותפות בבעלות המסעדה ולא בעבודת התפעול (אם יש שילוט או מסמכים המציינים שם הבעלים היהודי, יצויין שם הנוכרי בשווה).

באופן זה מותר גם בחלוקת שותפות של כל ימי חול ליהודי ושבת לגוי, ובתנאי שהדבר יכתב בפירוש ובפרטים בחוזה כפי שהבאנו בתשובה המקורית מבעל "אגרות משה"¹ ואין צורך בחלוקה של חמישים אחוז וחמישים אחוז, אלא העיקר שרווחי השבת ילכו בלעדית לגוי.

המאכלים אשר מתבשלים במסעדה ואינם נאכלים כשהם חיים (כגון: חומוס, תפוחי אדמה, חצילים וכד'), יש בהם בעיית בישולי עכו"ם², ואע"פ שאין מדובר על אכילה של יהודים בשבת, מ"מ יש לזה נפקא מינה לגבי מה שנשאר מן האוכל למוצ"ש וכן לגבי הכלים³. הפיתרון המוצע לכך הוא השארת אש שהודלקה ע"י יהודי מערב שבת, ובה ישתמש הגוי העובד בשבת⁴. גם במשך

כל ימי השבוע יש לשים לב לכך כי מן הסתם יש עוד עובדים נוכרים במסעדה. אם לא נעשה הדבר: לכתחילה — יש להגדיל את הכלים³. ובדיעבד, מספיק להשהותם עשרים וארבע שעות ללא שימוש⁵, ואם בישלו בו בתוך כ"ד שעות התבשיל לא נאסר⁶. על פת עכו"ם אין לחוש כאן, כי הפיתות באות מן הפלטר ואין נוהגים להחמיר בזה בפרט בחו"ל⁷, אבל יש לוודא שהקמח במאפייה נקי ומנופה מתולעים ושרצים.

¹ עיין בשו"ע או"ח, סי' רמ"ה.

² עיין בשו"ע יו"ד, סי' קי"ג, סעיפים א', ב', ג'.

³ שם סעיף ט"ז.

⁴ שם סעיף ז' כדעת הרמ"א.

⁵ חכמת אדם כלל ס"ו, סעי' י"א וי"ב. חיי אדם כלל ס"ט, סעי' ט"ז.

⁶ שם.

⁷ שו"ע יו"ד סימן קי"ב, סעיף ב'.

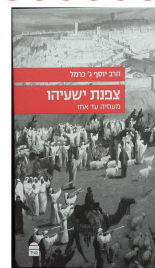
בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

**הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל**

**גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי**

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימי של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטוריה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו גדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

מתפללים לרפואתם השלימה של:

<p>יהודה בן חיה אסתר דוד חיים בן רסה Rassa יוסף בן רחל חלילי נתנאל בן שרה זהבה יוסף בן סרח נעמי בת אסתר רבקה רינה בת גרונה נתנה ברכה בת מרים רחל איילת חן בת שולמית</p>	<p>ניר רפאל בן רחל ברכה יצחק אייזיק בן חיה אסתר יאיר מנחם בן יהודית חנה רפאל ישי בן צפורה פייגא רועי משה אלחנן בן ג'ינה דְבָרָה דוד חיים בן סרח מאירה בת אסתר ליליאן בת פורטונה רוחמה רחל בת שושנה</p>	<p>רפאל יצחק בן חנה מאיר בן דינה ציפורה נתנאל אילן בן שיינא ציפורה יוסף (יוסי) בן חנה שרה בת שולמית אליעזר יוסף בן חנה ליבא יפה בת רחל יענטע נחמה צביה בת שושנה בריינא חנה שרה בת שושנה הינדה יהודית</p>
--	---	---

בתוך שאר חולי עם ישראל